

SP7MK_SSPU Specializace: Strategie vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení
SP4RC_SSP3 Specializace 3 Specifické poruchy učení

Vyučující: PhDr. Mgr. Soňa Chaloupková, Podzim 2011 Pdf MU

Kontakt: chaloupkova@ped.muni.cz

Specifické poruchy chování a jejich symptomatologie – LMD, ADD, ADHD, ODD

Terminologie

- česká terminologie: *poruchy chování, specifické poruchy chování (SPCH)*
- německá terminologie: *poruchy chování → nápadné chování (sociální kontext), agresivní chování*
- anglická terminologie: *deficit pozornosti a hyperkinetická porucha chování*

Terminologie - historie

- Od konce 19. století jsou popisovány symptomy poruch pozornosti a chování (vírová encefalitida, válečná poranění hlavy, Heverocho (1905) „Dítě neposedá“, .
- Termín „poruchy chování“ se v literatuře objevuje od konce 60. let 20. století. Termín LMD (odborníci z Oxfordu 1963).
- *Minimal Brain Dysfunction = Minimální mozková dysfunkce*
- *Lehká mozková dysfunkce LMD (Matějček)*
- *Lehká dětská encefalopatie LDE (Kučera)*

- *Lehké poškození CNS (Macek)*
- často také pro SPU.
- DSM II (1968) – Hyperaktivní chování.
- DSM III (1980) – Deficitní porucha pozornosti (ADD).
- DSM III - R (1987) – Porucha aktivity a pozornosti a hyperkinetické poruchy chování (ADHD).
- DSM - IV (1994, 2000) – Porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou (ADHD), Porucha pozornosti bez hyperaktivity (ADD).

Současná česká terminologie

- Stále se můžeme setkat s pojmem LMD
- Přístupujeme k pojmům ADD/ADHD
- Jedná se o různé kategorie se společnými znaky/podle některých autorů tedy nelze užít jako synonyma.

Specifické poruchy chování (SPCH)

- Vzniklé působením exogenních a endogenních faktorů.
- Vzniklé na podkladě existujícího a prokázaného oslabení nebo změn CNS, tedy neurologického původu.
- Může být podkladem vzniku nespecifické poruchy chování.

Nespecifické poruchy chování

- Symptomaticky podobná skupina jako SPCH.
- Chybí organický podklad.
- Vzniklé z jiných příčin, než SPCH.
- Vznikají vlivem nesprávného sociálního působení.

Etiologie poruch chování

- Existuje velké množství hypotéz/etiologie je nejasná.
- Mezi významné příčiny patří odchylky vzniklé v těhotenství/významnou roli tedy sehrávají i genetické činitele.

Diagnostika poruch chování

- Zdravotní anamnéza:
- Psychiatrická anamnéza:
- Školní anamnéza:
- Zhodnocení povahy a osobnosti dítěte, i jeho rodičů, sociálních vztahů a prostředí:
- Sociální situace:
- Tělesné vyšetření:
- Pozorování:
- Psychologické vyšetření:

Posuzovací škály, diagnostická kritéria (DSM - IV):

- Diagnostické znaky poruch pozornosti
- *(nejméně šest symptomů aspoň půl roku v intenzitě nepřiměřené pro daný stupeň vývoje dítěte)*
- často věnuje bedlivou pozornost detailům nebo dělá chyby z nedbalosti ve školních úkolech a při dalších aktivitách;
- často má obtíže v koncentraci pozornosti na úkoly nebo na hry;
- často vypadá, že neposlouchá, co se mu/jí říká;
- často nepracuje podle instrukcí, nedokončuje práci, má

nepořádek na svém místě, ve svých věcech;

Diagnostické znaky poruch pozornosti

- *(nejméně šest symptomů aspoň půl roku v intenzitě nepřiměřené pro daný stupeň vývoje dítěte)*
- často má obtíže v organizování svých úkolů a aktivit;
- často oddaluje plnění školních i domácích úkolů, které vyžadují intenzivní mentální úsilí;
- často ztrácí věci nezbytné pro školu a zájmové aktivity;
- často se nechá rozptýlit cizími podněty (nepatřícími k věci);
- často je zapomnětlivý/á v denních činnostech
- B. Diagnostické znaky hyperaktivity a impulzivity
- *(nejméně čtyři symptomy aspoň půl roku v intenzitě nepřiměřené pro daný stupeň vývoje dítěte)*
- často třepe rukama nebo nohama, vrtí se na židli;
- často opouští místo ve třídě nebo v situaci, v níž se očekává, že bude sedět;
- často běhá kolem v situacích, kdy je to nevhodné;
- často není schopen/a klidně si hrát, nebo provádět klidnější činnosti ve volném čase;
- často vyhrkne odpověď, aniž si poslechne celou otázku;
- často má obtíže při stání v řadě, při hrách nebo skupinových činnostech

Vymezení pojmů:

LMD (lehká mozková dysfunkce, lehká dětská encefalopatie, malá mozková poškození) – Třesoňková (1989), Train (1996):

- Syndrom lehké mozkové dysfunkce se vztahuje na děti téměř průměrné, průměrné nebo nadprůměrné obecné inteligence s určitými poruchami učení či chování, v rozsahu od mírných po těžké, které jsou spojeny s odchylkami funkce CNS. Tyto odchylky se mohou projevat různými kombinacemi oslabení ve vnímání, tvoření pojmů, řeči, paměti a kontrole pozornosti, popudů nebo motoriky (Clements, 1966).

ADD – porucha pozornosti bez hyperaktivity:

- *Attention Deficit Disorder.*
- Prostá porucha pozornosti.
- Neobjevuje se impulzivita a hyperaktivita. Hypoaktivní, denní snění, pomalí, problém se zaměřením a udržením pozornosti. Obtížně navazují sociální vztahy.

ADHD – porucha pozornosti s hyperaktivitou (Barkley, 1990 in Zelinková, 2003):

- *Attention Deficit Hyperactivity Disorder.*
- Vývojová porucha charakteristická věku dítěte nepřiměřeným stupněm pozornosti, hyperaktivity a impulzivity. Potíže jsou chronické a nelze je vysvětlit neurologickými, sensorickými, motorickými, emocionálními problémy či MR. Neschopnost dodržovat pravidla chování a provádět delší pracovní výkony ⇒ ovlivnění vztahů mezi jedincem, rodinou, školou a společností.

ODD – porucha opozičního vzrodu (Zelinková, 2003):

- *Oppositional Defiant Disorders* – porucha opozičního chování.
- Extrémní fyzická agresivita, dominuje ztráta přizpůsobivosti, nadprůměrná nesnášenlivost, hádavost, oslabená sebekontrola, opakované odmítání plnění požadavků dospělých. Zlomyslnost, podlost, nedůtklivost, msta. V případě konfliktů tito jedinci (většinou chlapci) nepovažují sami sebe za zdroj konfliktu a chybu vidí v jednání druhých. Tato skupina jedinců má hodně společných znaků s ADHD, ve skupině dětí s ADHD je asi 60 % dětí s ODD.

Náprava ADHD – alternativní přístupy:

EEG - Biofeedback:

Program KUMOT:

Program KUPOZ:

Výběr z literatury.

- Černá, M. a kol.: *Lehké mozkové dysfunkce.* (1999)
 Třesohlavová, Z.: *LMD v dětském věku.* (1993)
 Jucovičová, D., Žáčková, H.: *Metody práce s dětmi s LMD – především pro učitele a vychovatele (rodiče a vychovatele).* (2010)
 Pokorná, V.: *Teorie a náprava vývojových poruch učení.* (2001)
 Riefová, S.: *Nesoustředěné a neklidné dítě ve škole.* (1999)
 Matějček, Z. a kol.: *Lehké mozkové dysfunkce.* (1991)
 Munden, A., Arcelus, J.: *Poruchy pozornosti a hyperaktivita.* (2002)
 Sefrontein, G.: *Potíže dětí s učním a chováním.* (1999)
 Train, A.: *Nejčastější poruchy chování dětí.* (2001)